

νίζονται, ἀξιούμεναι δὲ προσοχῆς τινος, καταν-
τώσιν ἵνα φαινῶνται καὶ ὡς ἀληθεῖς.

Ο ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΒΛΑΧΙΑΝ ΚΑΙ ΜΟΛΔΑΥΙΑΝ ΑΓΩΝ ΤΟΥ 1821

Ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν Σκητῶν Ἀγγέλου Βροφεριού. 1

Ἀπασιῖους καὶ ὀδυνηράς ἀγγελίας φέρω εἰς ὑ-
μᾶς, ὃ ἀδελφοί! ὀδυνηράς ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε ἡ ἀ-
νάμνησις, εἰ καὶ ἡ ψυχὴ μου ὠκειώθη πολὺ ταῖς
δυστυχίαις, μοὶ προκαλεῖ τὰ δάκρυα. Ὁ ἀγὼν
τῆς Ἑλλάδος ἐματαιώθη παρὰ τὸν Δούναβιν ἢ
Μολδαυία καὶ ἡ Βλαχία ἠρημώθησαν αὐθις διὰ
τῶν σπιφῶν τῶν Μουσουλμάνων. . . Μὲ προσβλέ-
πετε ἐκπληκτοὶ καὶ περίφοβοι! Εἶναι δικαία ἡ
ἐκπληξίς σας, δικαιοτάτη ἡ ἀγανάκτησίς σας·
ἀλλ' ἂς παρηγορήσῃ ὑμᾶς τοῦλάχιστον ὁ στο-
χασμός ὅτι ἐὰν οἱ Τούρκοι ἐγένοντο νικηταί, ἡτ-
τημένοι δὲν ὑπῆρξαν οἱ Ἕλληνες. Οὐδ' εἶς τῶν
Ἑταιριστῶν ἔπεσον ἀναξίως· ἅπαντες ἐξέπνευ-
σαν, οἱ γενναῖοι, μὲ τὰ ξίφη εἰς τὰς χεῖρας,
μὲ τὴν πατρίδα εἰς τὰ χεῖρῃ καὶ μὲ τὴν ἐλευ-
θερίαν εἰς τὴν καρδίαν.

Αἴσια οἰωνιζόμενος ὁ ἀδελφός μου ἐπίστευεν
ὅτι ἅμα ἀναπεταννυμένης τῆς σημαίας τοῦ Σταυ-
ροῦ παρὰ τὸν Δούναβιν, θὰ συνέρρεον περὶ αὐ-
τὸν οἱ Μολδαυοὶ καὶ οἱ Βλάχοι, οὓς πρὸ πολλοῦ
ἐθάρυνεν ὁ ὀθωμανικὸς ζυγὸς, καὶ ἐπίστευεν ἀ-
κόμη, ὁ ἀτυχής, ὅτι δὲν θὰ ἔμενον φροῦδαι αἰ
περὶ ἀντιλήψεις, ἔξωθεν ὑποσχέσεις.

Ἐδράξαν μὲν ἀληθῶς τὰ ὄπλα οἱ λαοὶ ἐκεῖνοι,
ἀλλ' ἡ διχόνοια ἐθασίλευσεν εἰς τὴν βούλησιν
καὶ τὰς ψυχὰς αὐτῶν, καὶ πλειότερον τοῦ πόνου
τῆς ἐλευθερίας ἐθασίλευε παρὰ τοῖς πλείστοις
αὐτῶν ἡ ἀρχομανία καὶ ἡ χρηματολογία.

Δὲν ἐβράδυνε πολὺ νὰ συνέλθῃ εἰς ἑαυτὸν ὁ Ὑ-
ψηλάντης ἢ ἀπέθειναι τοῦ στρατοῦ, αἰ πολιτικαὶ
διχοστασίαι, ἢ ὠμότης ἐν ταῖς νίκαις, αἰ ἀνοσιουργίαι·
ἐν ταῖς ἀλίσκομέναις πόλεσιν, αἰ ἐκ Κων-
σταντινουπόλεως ἀγγελίαι καὶ ἔτι μᾶλλον αἰ
διακηρύξεις τῆς Πετροῦπόλεως τῶν διήνοιξαν
τοὺς ὀφθαλμούς.

Ἦναγκάσθη ἐν τούτοις προσεγγιζούσης τῆς
κραταιᾶς ὀθωμανικῆς στρατιᾶς νὰ ἐγκαταλίπη
τοὺς τόπους οὓς δὲν ἐθεώρει πλέον ἱκανοὺς πρὸς
ὑπεράσπισιν.

Ἰδὼν τὴν ἐπικρατοῦσαν ἀταξίαν ἐν τοῖς στρα-
τοῖς τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαυίας δὲν ἔτρεφε
πλέον ἐμπιστοσύνην ἢ εἰς τὸν Ἱερὸν Λόγον· ἰε-
ρὸν ἀληθῶς καθότι ἀπετελεῖτο ἐκ λογάδων νεα-

1. Ὁ Ἀγγέλος Βροφεριὸς ἔγραψεν ἰταλιστῶν δυοὶ τόμοις
τῆς Ἑλληνικῆς Σκητῆς τοῦ 1821. Ἡ ἱστορία πα-
ραλλάσσει ἐν τῇ ποιητικῇ ταύτῃ συγγραφῇ τῇ διακρινομένῃ
καὶ ἐπὶ ἀνθρωπότητι ὕψους καὶ ἀπέριφον ἐνθουσιασμοῦ ὑπὲρ τοῦ
ἐλληνικοῦ ἀγώνος. Ἡ συγγραφὴ αὕτη εἶναι ἡ νέα ἡμῶν ἱ-
λιὰς, ἀλλ' ἀτυχῶς δὲν εἶδον ἐν εἰσέτι αὐτὴν καθισταμένην
κοινὴν τοῖς Ἕλλησιν. Ἐνταῦθα ἐξελληνίζομεν τὴν περι-
γραφήν τῆς ἐν εἰς 1821 κατὰ τὴν Βλαχίαν καὶ Μολδαυίαν
καταστροφῆς τῶν Ἑλλήνων, ἣν ἐξαγγέλλει ὁ ἀδελφός μου
Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου Δημητρίου.

νιῶν ἀπὸ Ἑλλάδος, Γαλλίας, Ἰταλίας καὶ Γερ-
μανίας, σφύρεσάντων ἐξ ἐνθουσιασμοῦ καὶ ὀρμι-
σθέντων νὰ νικήσωσιν ἢ νὰ ἐκπνεύσωσιν ὑπὸ τὸ
σημα τῆς Ἑταιρίας.

Ἀφήσας τὸ Τυργόβιστον ὁ Ὑψηλάντης διέβη
τὴν Ἄνω Βλαχίαν, ἐπέραςε τὸν Ὀλτον, καὶ ἐ-
στρατοπέδευσεν ἐν Ῥιμνίκῳ, οὐχὶ μακρὰν τῶν
ὄρεων τῶν διαιρούντων τὴν Τρανσυλβανίαν.

Ταῦτοχρόνως ὁ Αἰτωλὸς Ἀθανάσιος, ὅστις
μεθ' ὄλην τὴν προδοσίαν τοῦ Βλαδιμηρέσκου εἶ-
χεν ἀντιστῆ ἥρωικῶς ἐν Γαλατσίῳ κατὰ τοῦ
Πασᾶ τῆς Βραΐλας, ἀνεμένετο ἐν Σκουλενίῳ, ἐπὶ
τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Προῦθου.

Ὀλίγοι ἦσαν οἱ ἑαυτοῦ· καὶ ἠλάττωσεν ἔτι
μᾶλλον αὐτοὺς ἡ φυγὴ τοῦ Καντακουζινοῦ· καὶ
ὅμως ἀπεφάσισεν ὁ μεγάλυμος ν' ἀντιστῆ αὐτὸς
μόνος πρὸς τὴν ἀπειρον τῶν ἐχθρῶν πληθύν, δ-
μοθύμως δὲ ὠρκίσθησαν μετ' αὐτοῦ οἱ ὀλιγά-
ριθμοὶ ἀνδρείοι του ν' ἀποθάνωσι καὶ νὰ μὴ κύ-
ψωσιν ἀνάδρους.

Ὡ! διατί δὲν δύναται ἡ ἱστορία πάντα ν' ἀ-
ναγράψῃ τὰ ὀνόματα τῶν ἡρώων ἐκεῖνων! Δια-
τί δὲν δύναμαι πάντας ν' ἀνακαλέσω ἐκ τοῦ
τύμβου, ὅπως στεφανώσω μὲ δάφνην τὸ ἔνδο-
ξον μέτωπόν των;

Ἀλλὰ δὲν θ' ἀποσιωπήσω τοῦλάχιστον τὸν
ἐξ Ἀδριανουπόλεως Γεώργιον, τὸν ἐκ Πελοπον-
νήσου Κοντογόνην, τοὺς Ζακυνθίους Δαλόστρον,
Σφαέλον καὶ Ἀπόστολον, τοὺς δύο Κεφαλλῆνας
Μέγκλερην, τὸν Σοφιανὸν ἐκ τῆς Κέως, περικλεεῖς
ἄνδρας δι' ἥρωικοῦ θανάτου μέγα κτησαμένους
δικαίωμα ἐπὶ τῆς ἀθανασίας.

Ὁ Ἀθανάσιος ἐπεμψεν ἐσπευσμένον μῆνυμα τῷ
Γκίκα, προπεμφθέντι ἤδη εἰς Ῥώμανον ὑπὸ τοῦ
Καντακουζινοῦ πρὸς ἐπιθεώρησιν, καὶ ἠλπίζεν
ὅτι θὰ ἀφικνεῖτο ἐν καιρῷ τῆς μάχης μετὰ τῶν
ἐξουτοῦ· ἀλλὰ μὴ βλέπων αὐτὸν προσεγγίζοντα
ἠναγκάσθη νὰ πλησιάσῃ ἐκ νέου εἰς τὸν Προῦ-
θον, καὶ νὰ ἐκλέξῃ τόπον καταλληλότερον πρὸς
ἀντίστασιν.

Ἐσκήνωσεν ἐν τῷ τόπῳ ὅπου πρὸ ἐνὸς αἰῶνος
Πέτρος ὁ Μέγας ἠναγκάσθη νὰ συνθηκολογήσῃ
μετὰ τοῦ μεγάλου βεζίρη. Ἀναμνησθεῖς τοῦ
γεγονότος τούτου, «εἰς ἡμᾶς ἐπεφυλάχθη, εἶπεν
ὁ Ἀθανάσιος, εἰς ἡμᾶς, πολίται Ἕλληνες, νὰ
ἐκδικήσωμεν τὴν ἔπταν τοῦ αὐτοκράτορος πα-
σῶν τῶν Ῥωσσιῶν.»

Ἐβλέπεν ὁ ἀρχηγὸς ὅτι διὰ κατασκευῆς ἀ-
πλῆς τάφρου θὰ ὠχυροῦτο ὁ τόπος ἐκεῖνος· καὶ
ὅτι τούτου γενομένου, τὸ ἱππικὸν δὲν θὰ ἠδύ-
νατο πλέον νὰ ἐνοχλήσῃ, οὐδὲ τὸ πυροβολικὸν
νὰ προσβάλλῃ τοὺς Ἕλληνας χωρὶς νὰ κτυπήσῃ
τοὺς Ῥώσσοις ἐπὶ τῆς ἐτέρας ὄχθης τοῦ ποτα-
μοῦ. Ἐπεχείρησε λοιπὸν τὸ ἔργον· αὐθωρεῖ, ἀλλ'
οἱ ἐργάται ἀπροσδοκῆτως προσβληθέντες ὑπὸ
μεγάλου σώματος ἱππέων ἠναγκάσθησαν μετὰ
πεισματώδη πάλην νὰ ὑποχωρήσωσι.

Πεισθέντες οἱ Ἐταιρισταὶ ὅτι ἀδύνατον ἦτο διὰ τῶν ἐλαχίστων αὐτῶν δυνάμεων νὰ πρα- σπύσωσι τὸ χωρίον εἰς ὃ οἱ Τούρκοι εἰσερχόμενοι ἤθελον ἐπανορθώσαι τὰς δυνάμεις αὐτῶν, ἐπιφω- λήθησαν τῆς ἐπικρατοῦσης κατὰ τὴν νύκτα ἐ- κείνην σκοτίας ὅπως τὸ παραδώσωσιν εἰς τὰς φλόγας. Κατέλαβον ἔπειτα ὕψωμα ἐφ' οὗ ἔστη- σαν ἐνέα τηλεβόλα, ὅσα εἶχον πρὸς ἄμυναν κα- τὰ τὸν ἔσχατον ἐκείνον κίνδυνον.

Ἀνέτελλεν ἡ ἡὺς τῆς 19^{ης} Ἰουνίου, καὶ πάν- τες οἱ Ἕλληνες προσέβλεπον καρδολοῦντες μὴ- πως ἀφιχθῶσιν οἱ ἰππεῖς τοῦ Γκίκα· ἀλλ' εἶτε μὴ ἀφιχθέντος ἐγκαίρως τοῦ μηνύματος, εἶτε παρεμπροσθέντος προσκόμματος τινὸς εἰς τὴν ἔ- λευσιν, δὲν ἐφαίνετο, ἐφ' ὅσον καὶ ἂν ἐπετεινέτο τὸ βλέμμα, κυματίζουσα ἡ ποθουμένη σημαία. Ἐφάνη ἐξ ἐναντίας ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων τοῦ Στίγκα ὁ ὀθωμανικὸς στρατὸς, ἐνῶ συγχρόνως περὶ τοὺς ἐξακισχιλίους ἰππεῖς καὶ δισχιλίους πεζοὶ εἰσέβαλλον εἰς τὴν πεδιάδα.

Ἡ ὥρα τῆς μάχης ἦλθε. Καὶ ἀδύνατος ἦτο διὰ τοὺς Ἕλληνας ἡ νίκη· καὶ ὅμως ἔβλεπες αὐ- τοὺς σπεύδοντας εἰς τὸν ἄνισον ἀγῶνα μετὰ τῆς αὐτῆς προθυμίας μεθ' ἧς οἰᾶυτῶν πρόγονοι διε- τίθεντο ποτὲ ἐπὶ τὴν μάχην τῶν Θερμοπυλῶν.

Ἀνταλλαγέντων ἀκροβολισμῶν τινῶν οἱ ὑπὸ τὸν Κόντον Ἀρναοῦται, μιμούμενοι ἀκριβῶς τὸ παράδειγμα τῶν ἀνάνδρων ἐπικούρων τῶν Θερ- μοπυλῶν ἐπὶ τῇ προσεγγίσει τῶν Περσῶν, ἔφυ- γον πληθῆδόν ἐπὶ τῇ ἐπελεύσει τῶν Τούρκων καὶ ἐπέρασαν τὸν ποταμὸν ζητοῦντες καταφύ- γιον εἰς τὴν Ῥωσίαν.

Ἄλλ' ὡς δὲν ἐφοβήθη ὁ Λεωνίδας, οὕτως οὐ- τε ὁ Ἀθανάσιος ἔγνω νὰ φοβηθῇ· καὶ μείνας μετὰ 485 ἀνδρῶν διέταττεν αὐτοὺς ἐπὶ μάχην, καὶ πάντες ἐπικνελάμβανον τὸν ὄρκον ὃν ὤμοσαν νὰ πέσωσιν ἐνδόξως.

Βλέποντες οἱ Τούρκοι πολλῶ ἤττονα τὴν ἀ- ριθμὸν τῶν Ἑλλήνων ἐπεμφαν αὐτοῖς κήρυκα, ὅστις φθὰς πρὸ τοῦ Ἀθανασίου προσεκάλει αὐ- τὸν νὰ παραδώσῃ τὰ ὄπλα εἰς τὸν κραταῖον βεζίρη τῆς Βραΐλας.

«Ἐπίστρεψε εἰς τὸν κύριόν σου, τῷ ἀπάντη- σεν ὁ Ἀθανάσιος, καὶ εἶπε εἰς τὸν κραταῖον βε- ζίρη ὅτι οἱ Ἕλληνες παρ' ὧν ζητεῖ τὰ ὄπλα θέλουσι νὰ τὰ παραδώσωσιν εἰς τὰς ἰδίας αὐτοῦ χεῖρας.»

Μετὰ τὴν ἀπάντησιν ταύτην οἱ Τούρκοι ἀ- φήσαντες κραυγὴν μάχης ἐφορμῶσι μηχανῶδεις κατὰ τῆς ἑλληνικῆς φάλαγγος, βεβαιότατοι ὅτι ἤθελον τρέψῃ αὐτὴν διὰ μιᾶς μόνης πυροβολή- σεως· ἀλλ' οἱ Ἕλληνες δέχονται αὐτοὺς ἀφόβως, καὶ δι' ἀνδροφόνου πυρὸς τῶν τηλεβόλων στε- νοχωροῦσιν αὐτοὺς εἰς ὀπισθοχώρησιν.

Ζέοντες ἐξ ὀργῆς καὶ αἰσχύνης οἱ Τούρκοι ἐ- φορμῶσι τὸ δεῦτερον· οἱ στρατιῶται τοῦ Ἀθανα- σίου προσποιοῦνται ὑποχώρησιν καὶ ἀφίνουσι και-

ρὸν εἰς μέγα πλῆθος Τούρκων νὰ κυριεύσωσι τὸ Σκουλένιον. Ὁ βεζίρης κραυγάζει νίκην· ἀλλ' αἰ- φνης 200 Ἕλληνες ἐνεδρεύοντες ὀπισθεν τῶν ἐ- ρειπίων τοῦ ἐμπρησθέντος χωρίου ἐπιπίπτουσι κατὰ τῶν Μουσουλμάνων καὶ ἐπιφέρουσι τρομερὰν σφαγὴν.

Ὁ βεζίρης φλέγων ἐξ ὀργῆς ὀρμᾶ καὶ αὐθις, ἀλλὰ καὶ πάλιν οἱ Ἕλληνες ἀνθίστανται μεθ' ὑ- περανθρώπου γενναϊότητος.

Δέκα ὥρας διήρκει ἡ μάχη, καὶ κατὰ στρατιᾶς δεκάκις πολυπληθεστέρας οἱ ἡμέτεροι δὲν ὑπε- χώρησαν οὐδ' ἐπὶ ἓν βῆμα. Ἄλλ' ἕκαστον ἐχ- θρὸν πίπτοντα ἀντικαθιστᾷ ἕτερος ἀκμαῖος, ἐνῶ αἱ γραμμαὶ τῶν Ἑλλήνων καθίσταντο ἀνὰ πᾶ- σαν στιγμὴν ἀραιότεραι καὶ ἀσθενέστεραι.

Αἱ ἀκτίνες τοῦ ἡλίου συνομνύουσι καὶ αὐτὰ κατὰ τῶν Ἑλλήνων πίπτουσαι κατὰ μέτωπον αὐτῶν.

Πυρακτωθέντα τὰ τουφέκια διὰ τὴν ἀδιάκο- πον πυροκρότησιν, κατέστησαν ἄχρηστα εἰς ἄ- μυναν· σχεδὸν ἄχρηστα εἶναι καὶ τὰ τηλεβόλα δι' ἑλλειψὶν σφαιρῶν, ἀνθ' ὧν ἐξερεύγονται τεμά- χια σιδήρου καὶ πέτρας. Οὐχ ἤττον οἱ Ἕλληνες ἀνθίστανται, ἀνθίστανται ἀκόμη, πάντοτε ἀν- θίστανται.

Τέλος οἱ Τούρκοι ἀνεγείρουσι κανονοστοιχίαν ἐξ τηλεβόλων μεγάλης ὀκλή· κατέναντι τῶν ἑλληνικῶν χαρκαωμάτων, καὶ ἐνῶ ὠθοῦσιν ἐπὶ τὰ πρόσω τὴν ἐπιφυλακὴν, κερανοῦσιν ὑψῶθεν τοὺς Ἕλληνας διὰ τοῦ πυροβολικοῦ. Οἱ Ἕλλη- νες πειθαναγκάζονται νὰ ὑποστρέψωσιν, ἀλλὰ καὶ ὑποστρέφοντες μάχονται ἔτι. Κεκαλυμμένοι ἐκ κονιορτοῦ, στάζοντες αἶμα, πολλὰ φέροντες τραύματα, σπεύδουσιν εἰς τὸν Προῦθον, καὶ θά- πτονται ὑπὸ τὰς δῖνας αὐτοῦ.

Ἐφάνη τότε ὁ ἐκ Χίου Σεβαστόπουλος ὀπι- σθεν σωροῦ πτωμάτων, ἀντιμετωπίζων αὐτὸς μόνος νέφος στρατιωτῶν Τούρκων· καὶ τέλος ἄ- ρρας τὴν ἑλληνικὴν σημαίαν καὶ κραυγάζων Ζήτω ἡ Ἑλλάς! ῥίπτεται εἰς τὰ κύματα.

Ἦδη δὲν ὑπάρχει πλέον ἐλπίς νίκης· ἀλλ' ἐὰν δὲν σοχάζωνται ἔτι νὰ νικήσωσι, στοχάζονται νὰ ἐκδικήσωσιν ἐκυτοῦς οἱ Ἕλληνες. Ὁ Ἀθανάσιος, ὁ Σφαέλος, ὁ Ζηνοκράτης, ὁ ἐγκαταλειφθεὶς ὑπὸ τῶν Ἀρκαυτῶν διοικητῆς Κόντος, ὁ μόλις τρεῖς πενταετηρίδας ἀριθμῶν νεανίας Δαλκόστρης, ὁ ἐκ Λευκάδος Ἀπόστολος, ὁ ἐκ Κεφαλληνίας Μέγκλε- ρης, καὶ πάντες τέλος οἱ ἐπιζήσαντες τῶν ἀδελ- φῶν των, σφίγγαντες ἀλλήλους τὴν δεξιάν καὶ ἀ- ποχαιρετήσαντες ὀλοφύχως τὴν πατρίδα, ῥίπτον- ται εἰς τὸ μέσον τῶν ἐχθρῶν καὶ πίπτουσι διὰ χιλίων σφαιρῶν διατρηθέντες.

Ὁ Ἀθανάσιος μάχεται εἰσέτι· βελὸν τὸν τε- λευταῖον τουφεκισμὸν, ῥίπτει τὸ ὄπλον εἰς τὸν ποταμὸν· ἐκκενώσας τὰ πιστόλια, ῥίπτει καὶ αὐ- τὰ εἰς τὰ κύματα· ξιφουλκήσας ὀρμᾶ ἀνὰ μέσον τῶν πολεμίων, ἐξαπλόνει χαμαὶ τοὺς πρώτους

ἄσοι τὸν πλησιάζουσι, πληγόνει, ἀποκρούει, φοβεύει ἄσους τολμήσουσι νὰ τῷ ἀντισταθοῦν καὶ ἐπὶ ὄρους ἐχθρικῶν πτωμάτων εὐρίσκει τέλος τὸν θάνατον.

Ἴδὸν ἐν τοσοῦτῳ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ ἀνεγειρόμενον στρόβιλον κονιορτοῦ καὶ ἀναπεπταμένην μίαν σημαίαν . . . εἶναι νέον πλήθος ἐπερχόμενον ταχεὶ βήματι . . . εἶναι ἡ σημαία τοῦ Φοίνικος ἡ σημαία τῶν Ἑλλήνων . . . Ὡ συμφορά! φθάνουσιν οἱ Ἕλληνες ἰππεῖς οἱ ὑπὸ τοῦ Γκίικα διοικούμενοι οὓς τόσῳ ἀνέμενον ὁ Ἀθανάσιος. . . Ὡ συμφορά! μίαν στιγμὴν πρότερον καὶ ἴσως οἱ Ἕλληνες ἐσώζοντο, καὶ ἴσως ἡ νίκη ἦτο ἰδική μας. . . Ἦδη οἱ ἀτυχεῖς δὲν φθάνουσι πλέον παρὰ διὰ ν' ἀποθάνωσιν!

Εἰς τὸ θέαμα τῆς καταστροφῆς τῶν Ἑλλήνων ὁ Γκίικας παρασκευάζεται νὰ ἐκδικήσῃ τοὺς ἀδελφούς. Ἐκπλαγέντες ἐκ τοῦ φόβου τινὲς τῶν ἰππέων συμβουλεύουσι νὰ διαβῶσι τὸν ποταμὸν. Καὶ τί, ἀναφωνεῖ ὁ Γκίικας, ὑπάρχει τάχα εἰς τὸ πλευρόν μου καὶ εἰς μόνον Ἕλληνα ἀπαρνούμενος νὰ πέσῃ ὑπὲρ πατρίδος;

Εἰς τὴν ἐπίπληξιν ταύτην ἐρυθριῶσιν οἱ φοβηθέντες, καὶ ζητοῦσι νὰ πολεμήσωσιν. Ὁ Βλάδων, βλάχος ἀρχηγός, ἠγεῖται τῶν ἑαυτοῦ καὶ χαλᾷ τὰς πρώτας τῶν ἐχθρῶν τάξεις. Ὁ Γκίικας μετ' ὀλιγίστων ἀκροβολιστῶν συγκρατεῖ τοὺς Τούρκους ἵνα δώσῃ καιρὸν εἰς τὸν στρατόν του νὰ παραταχθῇ παρὰ τὸν Προῦθον. Οἱ Τούρκοι, εἰ καὶ ὑπερέχοντες, εἰ καὶ νικῶντες, δὲν εὐδοκίμουσιν οὔτε νὰ διακόψωσιν οὔτε νὰ τρέψωσιν τοὺς Ἕλληνας, ὥστε ἐπελθούσης τῆς νυκτός, ὁ βεζίρης ἀναγκάζεται νὰ κελεύσῃ σῶμαξιν.

Βοηθούμενοι ἐκ τοῦ σκότους τῶν νεφῶν οἱ Ἕλληνες ἀνοίγουσι δρόμον κατὰ μέσον τοῦ ἐχθρικοῦ πεδίου, καὶ μὲ τὴν ἐλπίδα τοῦ ν' ἀνταλλάξωσι βαρυτίμως τὴν ζωὴν αὐτῶν ἀποσύρονται εἰς τὰς πεδιάδας τῆς Βλαχίας, ὅπου εὐηλπίζοντο νὰ ἐνωθῶσι πάλιν μετὰ τοῦ Ὑψηλάντου. Ἄλλ' οἴμοι! καθ' ἣν στιγμὴν ὁ Ἀθανάσιος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἀνδρεῖοι ἐπιπτον ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ Προῦθου, ὁ στρατὸς τοῦ Ὑψηλάντου, ἐστρατοπεδευμένος περὶ τὰς ὄχθας τοῦ Ὀλτου, ἐκινδύνευε τὸν ἔσχατον τῶν κινδύνων.

Ἀντικρὺ τῆς μονῆς τοῦ Δραγασανίου ἐκτείνεταί μικρά τις πεδιάς κυκλωμένη ὑπὸ πυκνῶν θάμνων καὶ περιεχομένη ὑπὸ δύο ἀντιθέτων βουνῶν.

Ἐνταῦθα ὁ Ὑψηλάντης ὤρισεν νὰ ὑπομείνῃ τὴν προσβολὴν τοῦ ἐχθροῦ.

Ὁ στρατὸς του συνέκειτο ἐξ Ἀρναουτῶν, Πανδούρων, Σέρβων, Βουλγάρων, Βλάχων, Μολδαυῶν καὶ ἠρίθμει ἐν ὅλῳ ἐξ περίπου χιλιάδας ἀνδρῶν, ἐτοιμῶν νὰ θυσιασθῶσιν ὑπὲρ τοῦ προκειμένου ἀγῶνος. Ἄλλ' ἀδασεῖς τῶν πολεμικῶν καὶ μὴ ἀνατραφέντες εἰς τὴν πειθαρχίαν ἐκείνην τῆς τε βουλήσεως καὶ τῶν σωμάτων ἦτις εἶναι ὁ προάγγελος τῆς νίκης, κακῶς ἐγίνωσκον νὰ διαπολε-

μήσωσιν. Ἐν μόνον σύνταγμα ἐφείλκε τὴν ἐμπιστοσύνην πάντων, καὶ τοῦτο ἦτο τὸ τάγμα τῶν 500, ἦτο ἡ ἱερά λεγεὼν τῶν Φιλελλήνων.

Πάντες ὀρμητικοί, πάντες γενναῖοι, πάντες πρόθυμοι ν' ἀποθάνωσι, καὶ οὐδὲ εἰς ὑπῆρχεν Ἑταιριστῆς, ἀνάξιος τοῦ μεγάλου ὀνόματος. Ἦγοῦντο αὐτῶν ὁ ἀθάνατος Γεώργιος ὁ Ὀλύμπιος ἔπειτα δὲ ὁ ἐξ Ἰθάκης Διάκολης, ὁ ἐκ Γενεύης Βωρδιῆ, ὁ ἐκ Κεφαλληνίας Λούκας, καὶ ὁ Κοντογόννης, καὶ ὁ Σουῦτσος, καὶ ὁ Μεθόδιος, καὶ ὁ Κοντολοῦκος, καὶ ὁ Παναγιώτης καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἐλθόντες ἐκ Κρήτης, ὅπου ἡ ἐλευθερία διετηρήθη ἀκεραία ἐν ταῖς κλεισωραῖαις τῆς Ἰδης.

Οἱ Τούρκοι ἦσαν ὑπερδιπλάσιοι εἶχον καλὸν πυροβολικὸν καὶ 4500 ἀρίστους ἰππεῖς.

Τῇ 49ῃ Ἰουνίου ὁ Ὑψηλάντης διέβη τὸν Ὀλτον μετὰ τοῦ πλείστου στρατοῦ, προπορευθέντος πρὸ ἐξ ἤδη ὠρῶν τοῦ Καραβία, διοικητοῦ τῆς ἐμπροσθοφυλακῆς.

Ὁ Γεώργιος Ὀλύμπιος, γινώσκων ἐκ παλαιᾶς πείρας τὴν ὀρμὴν τοῦ τουρκικοῦ ἰππικοῦ, καὶ καθορῶν ὅτι κάκιστα ἦτο ἐφοδιασμένον τῇ ἐλληνικῶν πυροβολικῶν, ἰκέτευσεν τὸν Καραβίαν νὰ ἐκφύγῃ τὴν μάχην ἕως οὗ φθάσῃ ὁ Ὑψηλάντης, τόσῳ μᾶλλον ὅσῳ καὶ αὐτὸς ὁ στρατὸς τοῦ Ὀλυμπίου ἀφίστατο εἰστέτι πλέον τῶν ἐξ λευγῶν.

Ὁ Γεώργιος ἐπίστευσεν εἰς τοὺς λόγους τοῦ Καραβία καὶ ἔδραμε νὰ βιάσῃ τὸν Ὑψηλάντην. Ἄλλ' ὁ Καραβίας δὲν ἐτήρησε τὴν ὑπόσχεσίν του.

Ἴδὼν τὸν Πασᾶν τοῦ Βιδινίου δὲν ἠδυνήθη νὰ κρατήσῃ ἑαυτὸν καὶ διετέθη ἐπὶ μάχην.

Τάξας τὸν ἱερὸν Λόχον ἐν τοῖς πρώτοις ὕπως ὑποστῆ τὴν ἐπίθεσιν τοῦ ἐχθρικοῦ ἰππικοῦ, καὶ τεθεὶς ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ πυροβολικοῦ, ὁ ἀπερίσκεπτος ἀπετόλμησε νὰ προκαλέσῃ ὄλην τὴν στρατιὰν τοῦ Πασᾶ.

Εἰς τὸ θέμα ἐκεῖνο ἔμεινον πρὸς στιγμὴν ἐμβρόντητοι οἱ Μουσουλμάνοι, καὶ δὲν ἐπεχειρήσαν ἢ ἀκροβολισμὸν τινα ὅπως γνωρίσωσιν ὀπίσθεν ἦτο ὁ ἐχθρός. Ἴδόντες ἔπειτα τὴν ἀνεπιτηδειότητα τῶν πυροβολιστῶν τοῦ Καραβία καὶ γνωρίσαντες τὴν μικρότητα τοῦ στρατοῦ, οἱ Τούρκοι ἐνεψυχώθησαν καὶ ἐπέδραμον μετὰ τοσαύτης ὀρμῆς κατὰ τῶν Ἑλλήνων, ὥστε κατέστη ἀδύνατος ἡ τούτων ἀντίστασις.

Μόνον τὸ σύνταγμα τῶν 500 ἀντέστη θερμῶς εἰς τὴν ἔφοδον. Δις τὸ ἰππικὸν ἐπέπεσεν εἰς τὰς γραμμὰς αὐτῶν καὶ δις ἀπεκρούσθη διὰ τῆς λόγῃς.

Ὁ Γεώργιος Ὀλύμπιος ἀκούσας τὸν κρότον τοῦ πυροβολικοῦ ἔδραμε τάχιστα μετὰ στρατοῦ εἰς βοήθειαν τοῦ Καραβία, καὶ ἐπιπεσὼν ἐπὶ τοὺς Τούρκους ὥσει κεραυνός, ἀνακτᾷ τὴν σημαίαν τοῦ Φοίνικος καὶ τῆρεῖ ἔτι ἐπὶ μικρὸν ταλαντευομένην τὴν νίκη τῶν Μουσουλμάνων.

Ὅ,τι ἡ γενναϊότης, ὅ,τι ὁ ἐνθουσιασμός ἠδύναντο νὰ διαπραξέωσι, τὸ πᾶν κατώρθου τότε

ὁ ἀνδρεῖος Ἑλληὺν ἀλλὰ πλέον τῆς γενναϊότητος καὶ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ ὑπερισχύει, οὐσα ὑπέρογκος ἢ δύναμις.

Οὐκέτι οἱ Ἐταιρισταὶ ὑποχωροῦσιν ἀκίνητος ἐν τῇ θέσει αὐτοῦ ὁ Ἰερὸς Λόχος προτάσσει σιδηροῦν τεῖχος εἰς τὴν ἔφοδον τοῦ τουρικοῦ ἱππικοῦ, καὶ εἰσέτι ἐπὶ τινὰ στιγμήν ἢ νίκη στέφει τὰ ἔσχατα δείγματα τοῦ θάρρους. Ἀλλ' εἰς τὸν ἀριθμὸν εἶκει ἐπὶ τέλους ἢ ἀξία, καὶ καλύπτουσι τὸ ἔδαφος πλείοτερα τῶν 400 πτωμάτων, πένθιμον μαρτύριον θαυμασίας ἀρετῆς καὶ ἀμέτρου συμφορᾶς. Ἐπεσεν ὁ Διάκοιης ὁ γενναῖος τῆς Ἰθάκης, ἔπεσεν ὁ Βωρδιὲ ὁ ἀνδρεῖος τῆς Ἐλβετίας, ἔπεσεν ὁ Μεθόδιος ὁ δημοκρατικὸς τῆς Κρήτης. . . . Καὶ θὰ λησμονήσω σέ, ὦ υἱὲ τῆς Ζακύνθου, γενναῖε Σπυρίδων; . . . Πληγεῖς εἰς τὸ στήθος διὰ σφαίρας ὁ νεανίας σταματᾷ τὸ αἷμα διὰ τεμαχίου ἐκ τοῦ φορέματός του καὶ ἐπαναλαμβάνει τὴν πάλην. Τέλος αἰσθανόμενος τὰς δυνάμεις ἐκλείπουσας ἀνοίγει τὴν πληγὴν, καὶ διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος ἔγραψε τῇ μητρὶ τὰς ὑστάτας ταύτας λέξεις: «Ἀγάλλου, ὦ μητὲρ! ὁ υἱός σου ἀπέθανε σήμερον ὑπὲρ πατρίδος.»

Ἄ! ἐάν οἱ Ἕλληνας δυνηθῶσιν ἡμέραν τινὰ ν' ἀνακτήσωνται τὴν ἀπολεσθεῖσαν ἐλευθερίαν καὶ νὰ ἴδωσιν ἑαυτοὺς καταλεγομένους ἐν τοῖς ἔθνεσι, μὴ γένοιτο ποτὲ νὰ λείπη τοῦλάχιστον εἰς λίθος ἀναμνηστικῶν τοῖς μεταγενεστέροις ὅτι ἐνθάδε ἢ Ἑλλάς ἀπώλεσε τὰ ἄριστα τῶν ἑαυτῆς τέκνων.

Οὕτως ὁ Ὑψηλάντης ἠττήθη χωρὶς νὰ δυνηθῇ καὶ νὰ πολεμήσῃ, οὕτως εὐρέθη πρὸ τῆς μάχης ἐγκαταλελειμμένος παρὰ πάντων τῶν στρατιωτῶν. Ἰσως ἐσκέπτετο ν' ἀποθάνῃ ἀλλ' ὁ Γεώργιος Ὀλύμπιος, ὁ μόνος ἀπομείνας παρ' αὐτῶ, «σώθητι, τῷ εἶπε» τὸ αἷμά σου δύνασαι νὰ τὸ χύσῃς ἀκόμη ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ Ἀχελῷου καὶ ὑπὸ τὰ τεῖχη τῶν Ἀθηνῶν. Ἐγὼ θὰ μείνω ἐνταῦθα, θὰ πολεμήσω ἔτι, καὶ οὐ ἀδικήσω ἐνταῦθα τοὺς ἡμετέρους ἀδελφούς.»

Οἱ λόγοι οὗτοι τῷ κατέστησαν γλυκεῖαν ἔτι τὴν ζωὴν. Δὲν σκέπτεται ἄλλο ἢ νὰ δράμῃ εἰς τὴν γῆν ἐκείνην ἵνα παράσχη τὸν βραχίονά του τῇ πατρίδι μετὰ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων. Ἐπὶ τῇ ἐλπίδι τοῦ νὰ διέλθῃ τὴν Τρανσυλθανίαν προχωρᾷ πρὸς τὰ στενά τοῦ Rothenthurn, ἀλλ' ἄμα πατήσας τὰ σύνορα. . . . ὦ δυστυχία! . . . ἄπιστος στρατὸς τῷ ἀπαγορεύει τὸν δρόμον κυκλωτῆται, συλλαμβάνεται, δεσμεύεται καὶ ἴσως ὁ ἀτυχὴς κατὰ τὴν ὥραν ταύτην μαραίνεται ὑπὸ τοὺς σκοτεινοὺς θόλους μεμακρυσμένου φρουρίου.

A. M. ΓΑΡΜΕΝΟΣ.

Ἐν Γαλλίᾳ ὑπάρχουσι, κατὰ τὴν ἐπίσημον στατιστικὴν, 123,000 ἐργοστάσια μεθ' 4,800,

000 ἐργατῶν. Μόνα τὰ ὑπὸ τῶν ἐργοστασίων τῶν Παρισίων παραγόμενα κατ' ἔτος ἐμπορεύματα ἔχουσιν ἀξίαν 1,690,000,000 φράγκων.

Ὅτε πρὸ τίνος ἀνεκινεῖτο ἐν Γαλλίᾳ τὸ περὶ πολιτικῶν κινήσεων ζήτημα καὶ οἱ ἄγαν δημοκρατικοὶ ἐφιλοτιμοῦντο μετὰ στόφου νὰ ἐπιδεικνύωσι τὴν ἀθείαν των, συνέβη ν' ἀποθάνῃ ἡ θυγάτηρ τοῦ γηραιοῦ καὶ διασθῆτου Ρασπάλ, ἢ ὡς εἰκὸς ἐκήλευσεν ὁ πατὴρ ἄνευ τῆς συνδρομῆς τῆς ἐκκλησίας. Καταραχθεὶς ἕνεκα τῶν τοιούτων παραλόγων ἐπιδείξεων ὁ συντηρητικὸς Ἀλφόνσος Κῆρ, ὁ γνωστὸς καὶ γλαφυρώτατος ἐκείνος συγγραφεὺς, ἔγραψε (κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1876) πρὸς τὸν πενθούντα πατέρα τὴν ἐξῆς ἐπιστολήν. Δημοσιεύομεν μετὰφρασιν αὐτῆς, διότι πολλὰ ἔχει τὰ διδακτικά.

Σ. τ. Δ.

ΜΙΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΑΛΦΟΝΣΟΥ ΚΑΡ

Ποτέ μου δὲν σὰς εἶδα, Κύριε, ἀλλὰ πρὸ πολυλαῦ σὰς γνωρίζω—ἐννοῶ ὅτι πολὺ μέγα εἶνε τὸ δυστύχημα, τὸ ὁποῖον ἐνέσκηψεν ὑμῖν ἡ φύσις ἐν τῇ συνήθει τῆς πορείας, φαίνεται ὡς ἂν νὰ σὰς ἐφύλαττε τὸν πόνον τοῦ νὰ θάπηττε τὰ τέκνα σας, οὐδὲν δὲ ὄπλον εἶνε δυνατὸν νὰ μεταχειρισθῇ ὁ ἄνθρωπος κατὰ τῆς φύσεως.

Ἡξέρω πολὺ καλὰ ὅτι πολλαὶ ἐφημερίδες διςάλλπισαν «ὅτι τὸ ἄπειρον πλῆθος, ὑπὲρ ἠκολούθησε τὴν ἐκφορὰν τῆς φιλτάτης κόρης σας, ἦτο διὰ σὰς παρηγορία.» Δὲν τὸ πιστεύω ὅμως· μάλιστα δὲ δύναμαι νὰ εἶπω ὅτι πιστεύω ἀκριβῶς τὸ ἐναντίον. Δὲν ὑπέστην μὲν ποτὲ τοιοῦτον τραῦμα, χάρις τῷ Θεῷ, συνέβη ὅμως καὶ εἰς ἐμὲ νὰ συνοδεύσω ἀγαπητὰ πρόσωπα εἰς τὴν ἐσχάτην των κατοικίαν καὶ ἤμην τότε ὡς περ λαίμαργος καὶ φιλάργυρος τῆς λύπης μου· δὲν ἐπέτρεπον εἰμὴ εἰς ὀλίγους προσφιλεῖς καὶ δεδοκιμασμένους φίλους νὰ μὲ συνοδεύσωσιν ἐν τῇ ἐκτελέσει τοῦ ὑπερτάτου ἐκείνου καθήκοντος, καὶ ὅταν ἔπειτα μὲ ἄφινον μόνον, ἐνόμιζον ὅτι ἀνεσηκῶνετο μέγα βᾶρος ἀπὸ τοῦ στήθους μου καὶ ἔμενα μόνος μετὰ τῆς λύπης μου, ἥτις εἶνε καὶ αὕτη ἐμπαθὴς καὶ ἐντροπαλὴ καὶ ἀγαπᾷ νὰ καταφεύγῃ εἰς τὸ βάθος τοῦ δάσους ὡς τὸ πτηνόν, τὸ ὁποῖον κρύπτεται διὰ ν' ἀποθάνῃ καὶ κανεὶς ποτὲ δὲν βλέπει τὸ πτώμά του.

Τί νὰ σὰς εἶπω ὡς πρὸς τὴν πικρὰν ἀπώλειαν ἣν ὑπέστητε; Δὲν ἠξέρω παρηγορίας—πλὴν δύο μόνον· ἡ πρώτη εἶνε, τὸ νὰ σὰς βεβαιώσω ὅτι εἰς τοιαύτας περιστάσεις δὲν παρηγορεῖται τις, ἀλλὰ τηρεῖ τὴν λύπην του, χωρὶς νὰ φοβῆται μὴ ἢ παρηγορία, ἥτις δὲν εἶνε ἄλλο παρὰ εὐφημος μετονομασία τῆς λήθης, κάμει ν' ἀποθάνωσιν ἐν τῇ καρδίᾳ μας τὸ δεύτερον, ἐκεῖνοι οὗς ἠγαπήσαμεν καὶ οἵτινες ἀπέθανον ἤδη ἄπαξ ἐπὶ τῆς γῆς—ἡ δευτέρα εἶνε, ὅτι ἡ κόρη σας ἀπέθανε παρθένος, δὲν ἀφῆκε λοιπὸν τέκνα καὶ δὲν ἐξετέθη εἰς τὴν φοβεράν λύπην τοῦ νὰ θάψῃ τέκνον τῆς. Αὐτὸς εἶνε πόνος ἀληθινός, ὃν ὁμολογεῖτε,—ὅθ' ἂν εἶπω τινὰ τώρα περὶ ἐκείνου, ὃν δὲν ὁμολογεῖτε, ὃν ὅ' ἀρνηθῆτε ἴσως.